

YHTEISKUNTAOPPI TIIVISTELMÄT 15.1 - 16.3

15.1 Suomen kansalaisena

Lapsi saa Suomessa syntyessään Suomen kansalaisuuden. Myös ulkomaalainen voi saada Suomen kansalaisuuden asuttuaan Suomessa yli neljä vuotta. Kaksoiskansalaisuus tarkoittaa, että henkilö on kahden maan kansalainen.

Saamelaiset on Suomen alkuperäiskansa. Saamelaisilla on oma kieli ja omat kansankäräjät. Romanit on Suomessa vanha vähemmistö, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Suomenruotsalaiset on kielivähemmistö. Noin 5 % suomalaisista puhuu äidinkielenään ruotsia. RKP eli Ruotsalainen kansanpuolue eduskunnassa ajaa tämän vähemmistön asioita.

15.2 Perusturva

Lain mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus perustoimeentuloon eli ruokaan, asuntoon ja vaatteisiin. Jos ei itse pysty käymään töissä, voi valtiolta Kelan kautta hakea erilaisia tulonsiirtoja. Valtio kerää veroja, joilla rahoitetaan ilmaisia palveluita, esim. peruskoulu ja terveyskeskukset sekä tulonsiirtoja, esim. opintotuki ja työttömyyskorvaukset.

15.3 Synnytlaitokselta saattohoitoon

Lapsiperheiden tulonsiirtoja ovat äitiysavustus, äitiys- ja isyyserä sekä vanhempainraha. Vanhemmat saavat itse päättää kumpi vanhemmista jää vanhempainvapaalle kotiin vauvaa hoitamaan.

Jos työntekijä sairastuu pitkäaikaiseen sairauteen, hän saa Kelasta sairauspäivärahaa.

Työttömäksi joutuva saa Kelasta peruspäivärahaa noin 700 € / kk. Jos työtön kuuluu oman alansa ammattiliittoon tai työttömyyskassaan, hän saa isompaa työttömyyskorvausta nimeltä ansiopäiväraha.

Työeläkkeen suuruuteen vaikuttavat palkan suuruus ja työuran pituus. Jos eläkeläinen ei ole tehnyt palkkatyötä tai hänen ansioläkkeensä on hyvin pieni, hän saa kansaneläkettä.

15.4 Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus

POLIISI kuuluu sisäministeriölle eli valtio maksaa poliisien palkat. **Paikallispoliisilta** haetaan esim. Passi. Forsdan poliisiaseman paikallispoliisi vastaa Forssan turvallisuudesta ja selvittää täällä tapahtuneita rikoksia.

Nuoria varten perustettu poliisin yksikkö toimii somessa ja on nimeltään **nettipoliisi**.

Vakavia rikoksia (esim. järjestäytynyt rikollisuus) Suomessa selvittää **KRP = Keskusrikospoliisi**. **SUPO = Suojelupoliisi** torjuu ja tutkii terrorismirikoksia. Poliisiksi opiskellaan **Poliisiammattikorkeakoulussa** Tampereella

PUOLUSTUSVOIMAT ELI ARMEIJA. Miehillä on **yleinen asevelvollisuus**, naisilla **vapaaehtoinen**.

Varusmiespalvelus tehdään **maa-, meri- tai ilmavoimissa** (kesto ½ - 1 vuotta) ja sen voi tehdä myös aseettomana. Yleisen asevelvollisuuden voi suorittaa myös **siviilipalveluna**, jota ei tehdä armeijassa.

Totaalikieltäytyjät eivät tee mitään palvelusta ja se on Suomessa rangaistava teko, josta ei enää joudu vankilaan.

16.1 Oikeusvaltioperiaate

Suomi on oikeusvaltio, jossa myös viranomaisten toiminnan pitää perustua lakiin. Julkista valtaa käyttäviä viranomaisia ovat esimerkiksi poliisit, lääkärit ja rehtorit. Oikeusvaltiossa kaikilla kansalaisilla on perusoikeuksia, esim. sananvapaus ja uskonnonvapaus ja äänestys-oikeus.

16.2 Oikeudet ja velvollisuudet

Suomessa kansalaisen oikeudet lisääntyvät 15- ja 18-vuotiaana. 15-v. voi solmia oman työsopimuksen ja hallinnoida omia rahojaan. 18-v. saa mennä naimisiin ja erota omalla päätöksellä. 15-v. alkaa rikosoikeudellinen vastuu ja 18-v. miehillä yleinen asevelvollisuus.

16.3 Oikeuslaitos

Alin oikeusaste yleistuomioistuimissa ovat kärjäoikeudet. Niissä käsitellään rikos- ja riita-asioita. Myös avioerohakemukset jätetään kärjäoikeuteen. Kärjäoikeuden päätöksestä voi aina valittaa hovioikeuteen. Valituslupa on kaikilla, joita tuomio koskee. Jos on tyytymätön hovioikeuden päätökseen, voi hakea valituslupaa korkeimpaan oikeuteen. Siellä käsitellään juttuja, joista halutaan ennakkopäätös ja valituslupaa ei välttämättä saa.

Kärjäoikeuden rikosistunnossa tuomari johtaa jutun käsittelyä ja antaa lopullisen tuomion. Syyttäjä esittelee rikostapauksen ja vaatii rangaistusta. Asianomistaja eli kantaja on rikoksen uhri. Vastaaja on rikoksesta syytetty. Molemmilla on oikeudessa mukana juristi avustamassa.

Rikoksesta voi saada ehdollisen vankeustuomion, jota ei suoriteta vankilassa. Siihen kuuluu valvontaa ja jos sen aikana tekee uuden rikoksen, joutuu vankilaan. Ehdoton vankeusrangaistus suoritetaan aina vankilassa. 15-17-v. voivat saada **nuorisorangaistuksen**, johon kuuluu valvontaa ja mahdollisesti opiskelua.